

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.9

Ю. О. Андрейко*начальник Управління запобігання корупції
Державної служби України з безпеки на транспорті*

ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ПІДКУП ВИБОРЦІВ

У сучасних умовах складної соціально-економічної ситуації в Україні низка чиновників використовують своє службове становище з метою вимагання й одержання неправомірної вигоди за різні послуги. Нині спостерігається тенденція до активного поширення корупційних злочинів в усіх соціальних сферах, у тому числі й у зв'язку з проведенням виборів у головні інституції держави. З урахуванням того, що одержання неправомірної вигоди має високий ступінь латентності, це ускладнює розкриття (виявлення) та розслідування відповідних кримінальних правопорушень. Особливо це стосується пропозиції, обіцянки, надання або одержання неправомірної вигоди виборцями.

Розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди досліджували Л.І. Аркуша, О.Ф. Бантишев, І.С. Башмаков, Д.А. Бондаренко, В.І. Василичук, Б.В. Волженкін, А.Ф. Волобуєв, М.В. Джига, В.А. Журавель, Є.П. Іщенко, М.І. Камлик, Я.Ю. Кондратьєв, В.О. Коновалова, В.П. Корж, Я.Є. Мишков, Д.Й. Никифорчук, С.І. Николаюк, В.Л. Ортинський, М.А. Погорецький, О.Я. Светлов, Є.Д. Скулиш, Я.А. Соколова, Р.Л. Степанюк, В.М. Сущенко, О.Ю. Татаров, В.В. Тищенко, О.М. Толочко, В.В. Топчій, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, М.П. Хілобок, В.Ю. Шепітько, М.Є. Шумило, С.С. Чернявський та ін. Водночас питання розслідування одержання неправомірної вигоди учасниками виборчого процесу з урахуванням запровадження кримінальної відповідальності за підкуп виборців у 2014 р. та внесених у 2016 р. змін у ст. 160 Кримінального кодексу (далі – КК) України у вітчизняній криміналістиці залишається малодослідженим.

Під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди учасниками виборчого процесу (підкуп виборця) виникають деякі проблеми, зокрема щодо неправильної кваліфікації корупційних злочинів з підкупу виборців; планування слідчих (розшукових) дій, у тому числі невідкладних і першочергових; збирання під час огляду місця події предметів та речей, які свідчать про наявність протиправних

дій учасників виборчого процесу; не проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що стосуються осіб, які організували масові підкупи виборців та ін. [1]. Відповідно, під час чергових виборів Президента України у поточному році лише з січня до травня 2019 р. зареєстровано 47 кримінальних правопорушень про підкуп виборців, з яких по 44 провадження закрито [2].

Тому метою цієї статті є аналіз проведення основних слідчих (розшукових) дій під час розслідування одержання неправомірної вигоди виборцями у кримінальних провадженнях за ст. 160 КК України.

Стаття 160 КК України передбачає кримінальну відповідальність за підкуп виборця, учасника референдуму [3]. Здійснимо криміналістичний аналіз окремих елементів складу злочину, передбаченого цією нормою, зокрема щодо пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди учасниками виборчого процесу. Ці дані є важливими у разі висунення версій та відповідного їм планування проведення слідчих (розшукових) дій, що забезпечує швидке, повне та неупереджене розслідування підкупу виборців.

Засобом вчинення цього кримінального правопорушення є неправомірна вигода. Визначення «неправомірної вигоди» міститься в КК України у примітках до ст. 160, 354, 364-1. Зокрема, у ст. 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації» і ст. 364-1 «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» *неправомірною вигодою* визнаються грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав; у ст. 160 – кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги або нематеріальні активи, вартість яких перевищує три відсотки розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав [3].

Отже, для кваліфікації дій з підкупу виборця шляхом пропозиції, обіцянки, надання або одержання ним неправомірної вигоди за ст. 160 КК України необхідно встановлювати розмір такої вигоди. Він має перевищувати 3% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Зокрема, у період з 01.01.2019 до 30.06.2019 такий прожитковий мінімум становить 1853 грн.; 01.07.2019 до 30.11.2019-1936 грн. Відповідно, для кваліфікації діяння за ст. 160 КК України вартість коштів чи іншого майна, переваг, пільг, послуг або нематеріальних активів як предмета неправомірної вигоди має перевищувати: у період з 01.01.2019 до 30.06.2019-55 грн 59 коп.; у період з 01.07.2019 до 30.11.2019-58 грн 08 коп.

Як показав аналіз судової практики, середній розмір неправомірної вигоди, що пропонувався громадянам України на виборах у 2015 р., становив 400 грн. Зокрема, вироком Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська від 13.04.2016 засуджено за скоєння злочину, передбаченого ч. 2 ст. 160 КК України, гр-ку П., яка в день голосування на виборах депутатів у міську раду неподалік виборчої дільниці № 30 висловила пропозицію надати декільком виборцям неправомірну вигоду у вигляді грошових коштів у сумі 100 грн кожному за голосування за конкретного кандидата у депутати в Дніпродзержинську міську раду [4]. На підставі вироку Києво-Святошинського районного суду Київської області Б. визнаний винним у скоєнні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 160 КК України. Під час судового розгляду встановлено, що 25.10.2015 гр-н Б. здійснював підкуп голосів виборців м. Вишневого, пропонуючи по 200 грн кожному у разі голосування на користь одного з кандидатів на посаду міського голови м. Вишневого Києво-Святошинського району Київської області [5]. У деяких інших кримінальних провадженнях про підкуп виборців під час проведення місцевих виборів в Україні 2015 р. неправомірною вигодою становила 1000 грн.

Способи вчинення підкупу виборців класифікуються на такі види:

1) прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем для себе чи третьої особи неправомірної вигоди (відмова від участі в голосуванні, голосування на виборчій дільниці більше одного разу, голосування за окремого кандидата на виборах або відмова від такого голосування, передання виборчого бюлетеня іншій особі);

2) пропозиція, обіцянка або надання виборцю неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій щодо виборчого процесу (відмова від участі в голосуванні, голосування на виборчій дільниці більше одного разу, голосування за окремого кандидата на виборах, кандидатів від політичної партії, місцевої організації політичної пар-

тії або відмова від такого голосування, передача виборчого бюлетеня іншій особі);

3) здійснення передвиборної агітації шляхом надання підприємствам, установам, організаціям (їхнім керівникам, власникам, бенефіціарам та ін.) неправомірної вигоди або надання безоплатно певних товарів, робіт, послуг.

Автори науково-практичного коментаря КК України дають визначення всіх складників способу підкупу виборця шляхом пропозиції, обіцянки, надання або одержання неправомірної вигоди. Зокрема, *пропозиція неправомірної вигоди* – це звернення до виборця з приводу готовності передати або надати йому неправомірну винагороду за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права. *Обіцянка надання неправомірної вигоди* – це висловлення виборцю такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб його реалізації. Строк (термін) виконання обіцянки може бути визначений безпосередньо, проте якщо його не встановлено, вона вважається чинною протягом розумного часу відповідно до змісту домовленості. *Надання неправомірної вигоди* – це її передання виборцю за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права. При цьому способи надання можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають – безпосередньо, через посередника, поштою, переказом грошей на банківський рахунок тощо. *Одержання неправомірної вигоди* – це прийняття виборцем неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вчинення або невчинення ним в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права, незалежно від фактичного волевиявлення особи та результатів голосування [6, с. 384-385].

Отже, безпосередніми способами одержання неправомірної вигоди виборцем є зустрічні та погоджені дії суб'єктів злочину:

– *ініціатора злочину*, який пропонує, обіцяє або надає виборцю неправомірну вигоду,

– *виборця*, який приймає пропозицію, обіцянку або одержує неправомірну вигоду.

Внаслідок одержання виборцем неправомірної вигоди він може зняти свою кандидатуру на відповідну виборчу посаду; схилити громадянина України, який реалізує активне виборче право, до фальсифікованого волевиявлення, а також член виборчої комісії відмовляється брати участь у її роботі; громадянин відмовляється від участі в голосуванні; голосування на виборчій дільниці відбувається більше одного разу; особа голосує за окремого кандидата на виборах, кандидатів від політичної партії, місцевої організації політичної партії; громадянин України передає свій виборчий бюлетень іншій особі тощо.

Наприклад, у двох кримінальних провадженнях, які розслідувалися у 2015 р., судом встановлено, що до обвинувачених звернувся кандидат у депутати по виборчому округу № 4 з виборів до Затоківської селищної ради Білгород-Дністровського району та запропонував їм за винагороду в розмірі 500 грн змінити місце реєстрації свого проживання та зареєструвати їх за іншою адресою з метою подальшого голосування за нього на виборах до цієї селищної ради [7; 8]. В іншому кримінальному провадженні судом встановлено, що у серпні–вересні 2015 р. до обвинуваченої З. звернулась її донька та кандидат у депутати по виборчому округу № 4 з виборів до Затоківської селищної ради, який запропонував обвинуваченій за винагороду у розмірі 500 грн змінити місце реєстрації свого проживання та зареєструвати його за адресою: Одеська область, Білгород-Дністровський район, смт Затока, вул. Приморська, 63а/3, з метою подальшого голосування за його кандидатуру на виборах [9].

Виявлення засобів і встановлення способів одержання виборцем неправомірної вигоди знаходяться в основі прийняття уповноважено особою рішення про наявність у діянні ознак злочину, передбаченого ст. 160 КК України, та планування проведення слідчих (розшукових) дій.

Отже, критерієм оцінки готовності матеріалів для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) є наявність у них достатніх даних, що вказують на ознаки злочину, передбаченого ст. 160 КК України. Встановлюються час, місце, спосіб та засоби скоєння злочину, заподіяна шкода, особи, які причетні до кримінального правопорушення.

Слідчий здійснює пошук, вилучення, витребування фактичних даних і відомостей про грошові кошти або майно, які були предметом неправомірної вигоди; документи фінансової чи бухгалтерської звітності, певні цивільні та господарські договори, які свідчать про факт одержання неправомірної вигоди; банківські документи про рух коштів на рахунках певних осіб; розрахункові документи, касові ордери, товарні ярлики; накази, розпорядження, постанови, ухвали, інші документи діяльності особи, яка здійснила підкуп виборців.

Відповідно до методичних матеріалів Головного слідчого управління Національної поліції України серед слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій у кримінальних провадженнях про підкуп виборця найбільш часто проводяться та є ефективними у доказуванні такі:

- тимчасовий доступ до речей і документів;
- обшук;
- огляд документів;
- допит свідків та підозрюваних;

- проведення судових експертиз;
- негласні слідчі (розшукові) дії [1].

Так, за наявності інформації про одержання виборцем неправомірної вигоди необхідно негайно допитати заявника щодо фактичних обставин скоєння злочину, особи підозрюваного, а також можливих його співучасників; провести детальний огляд місця події відповідно до норм КПК України; надати доручення оперативному підрозділу на встановлення осіб, які здійснюють підкуп виборців шляхом пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди, свідків та очевидців цього злочину, а також осіб, які отримали неправомірну винагороду. Слідчий ініціює проведення негласних слідчих (розшукових) дій з метою документування злочинної діяльності організаторів і виконавців, а також встановлення та доказування вини членів злочинних груп, інших осіб – посередників, підбурювачів, пособників. Також проводяться обшуки, допити свідків злочину, призначаються судові експертизи.

Тимчасовий доступ до речей і документів під час розслідування підкупу виборців є невідкладним заходом забезпечення кримінального провадження, що дає змогу запобігти можливому знищенню й фальсифікації документів, гарантує повноту їх вилучення. Вилучення виборчої документації, інших речей з території виборчої дільниці, службових приміщень, зокрема архівних установ, в яких зберігається виборча документація, інших приміщень може здійснюватись і під час проведення огляду та обшуку. Предмети і документи у цьому разі вважаються тимчасово вилученим майном.

Для повного й усебічного дослідження матеріальних слідів одержання виборцем неправомірної вигоди слідчому варто сконцентрувати увагу на виявленні, вилученні, огляді, дослідженні предмета неправомірної вигоди, правильному використанні у процесі доказування отриманої інформації. Це стосується й огляду таких службових документів, як: списки виборців, бюлетені для голосування, заяви виборців, відкріпні посвідчення, протоколи виборчих комісій про підрахунок голосів або їх копії, списки членів виборчої комісії, списки спостерігачів та довірених осіб кандидатів на виборчій дільниці, складені суб'єктами виборчого процесу акти про порушення виборчого законодавства та ін.

До виборця, який одержав неправомірну вигоду, та хабародавця відповідно до ст. 208 КПК України може бути застосовано *затримання*, у випадках, якщо їх застали під час скоєння злочину або замаху на його скоєння, або якщо безпосередньо після скоєння злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ці особи щойно надали та/або одержали неправомірну вигоду.

Під час затримання підозрюваних в одержанні неправомірної вигоди необхідно провести їх особистий обшук із залученням понятих. Про затримання особи за фактом підкупу учасника виборчого процесу складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини); підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків особи, яку затримали. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору. У ситуаціях, коли кримінальне провадження розпочалося у зв'язку з фактом затримання особи з поличним, допитуються насамперед поняті, які були присутні під час проведення огляду предметів неправомірної вигоди, під час вилучення і подальшого огляду цих об'єктів [10, с. 90].

Під час допитів необхідно встановлювати всі обставини кримінального правопорушення, зокрема спосіб підкупу, осіб, які були присутні під час передавання неправомірної вигоди чи були про це поінформовані. У разі одержання виборцем частини винагороди чи пропозиції такої винагороди з'ясувати, коли має відбутися остаточний розрахунок чи виконання обіцянки і у якій формі, за наявності підстав вирішити питання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій для документування злочинної діяльності.

Важливою частиною допиту є отримання показань про обставини передачі неправомірної вигоди: де було досягнуто відповідної домовленості, хто ще при цьому був присутній, хто і як визначив суму грошових коштів або інший вид неправомірної вигоди, за яких обставин і як передавалася неправомірна вигода, чи не маскувалося це під законну операцію, якщо так, то яким чином [10, с. 93].

Проведення допитів у цих провадженнях вимагає від слідчих обізнаності у спеціальних виборчих питаннях, що, відповідно, потребує обов'язкової попередньої підготовки. Потрібно здійснювати аналіз законодавства та судової практики щодо розв'язання питань виборчого процесу, велике значення мають і консультації слідчого з фахівцями в галузі виборчого права та суб'єктами виборчого процесу.

Під час допиту свідків у кримінальних провадженнях про одержання виборцем неправомірної вигоди з'ясовують такі обставини:

- що конкретно становить предмет неправомірної вигоди;
- джерело походження коштів для надання неправомірної вигоди;
- коло учасників надання та/або одержання неправомірної вигоди, за які дії (бездіяльність) виборця йому надано майнові й немайнові блага;
- місцезнаходження учасників злочину в момент передавання неправомірної вигоди;

– спосіб життя злочинців, коло їхніх знайомих, час і типові місця їхніх зустрічей;

– про які правопорушення в службовій діяльності учасників злочину або іншої корумпованої особи відомо свідку.

Призначення експертиз у кримінальних провадженнях про підкуп виборців є одним з найважливіших засобів доказування. Типовими криміналістичними експертизами, що проводяться у цій категорії справ, є техніко-криміналістична експертиза документів та почеркознавча експертиза.

До інших експертиз під час розслідування підкупу виборців, належать: судово-хімічні, фотоскопічні, комп'ютерно-технічні, авторознавчі, товарознавчі, судово-економічні експертизи.

Оскільки діяння з підкупу виборця шляхом пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди належать до середнього ступеня тяжкості, під час їх розслідування можливе проведення лише таких негласних слідчих (розшукових) дій, як аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України).

Порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР забезпечується узгоджена робота прокурора (групи прокурорів), слідчого (групи слідчих) і співробітників оперативних підрозділів, яким зазвичай доручають проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні про одержання виборцем неправомірної вигоди.

Слідчий або прокурор звертаються до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій виключно за результатами отримання доказів, які свідчать про причетність особи (групи осіб) до вчинення підкупу виборців. Підставами для проведення конкретної негласної слідчої (розшукової) дії є наявність відомостей, які потребують перевірки, про одержання виборцем неправомірної вигоди, особу, яка його підкупила (має намір це зробити), з метою підтвердження або спростування відповідної інформації за умови, що в інший спосіб, крім проведення негласної слідчої (розшукової) дії, отримати такі дані неможливо.

Після отримання ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій згідно зі ст. 40 КПК України слідчий готує доручення та направляє його разом із клопотанням та ухвалою до оперативного підрозділу органу поліції для виконання. Керівник оперативного підрозділу визначає співробітника, який виконуватиме доручення слідчого. Співробітник на підставі доручення слідчого та ухвали слідчого судді готує відповідні завдання в підрозділі оперативно-технічних заходів чи оперативної служби, направляє його для виконання уповноваженому оперативному підрозділу.

Надалі оперативний працівник згідно зі ст. 252 КПК України за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складає протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. Кожний протокол про результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії з додатками не пізніше 24 годин після його складання передається прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів у кримінальному провадженні про одержання виборцем неправомірної вигоди. У КПК України закріплені відповідні вимоги до оформлення протоколів негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 252 КПК України).

Отже, на підставі вивчення наукових джерел, аналізу слідчої практики ми дослідили головні складові елементи одержання виборцем неправомірної вигоди – засіб скоєння злочину і його способи. Вперше встановлено, що безпосередніми способами одержання неправомірної вигоди виборцем є погоджені дії суб'єктів злочину: ініціатора злочину, який пропонує, обіцяє або надає виборцю неправомірну вигоду та виборця, який приймає пропозицію, обіцянку або одержує неправомірну вигоду. Встановлення цих обставин забезпечить правильне висунення версій та планування проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні про підкуп виборця. Під час розслідування цих видів злочинів основними слідчими (розшуковими) діями та заходами забезпечення кримінального провадження є огляд місця події, огляд документів, обшук, допит заявників, свідків та підозрюваних, проведення судових експертиз; затримання, тимчасовий доступ до речей і документів; негласні слідчі (розшукові) дії (аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж).

Література

1. Алгоритм першочергових слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з порушенням виборчого законодавства при проведенні чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року, та особливості їх кваліфікації. Київ : Головне слідче управління Національної поліції України, 2019. 44 с.
2. Єдиний звіт Генеральної прокуратури України про кримінальні правопорушення за січень–квітень 2019 року. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 20.05.2019).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 13.05.2019).
4. Справа № 209/5175/15-к від 13.04.2016 Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57176886> (дата звернення: 13.05.2019).
5. Справа № 369/5667/16-к від 30.06.2016 Києво-Святошинського районного суду Київської області. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58768071> (дата звернення: 13.05.2019).

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

7. Справа № 495/8010/15-к від 09.11.2015 Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53353216> (дата звернення: 13.05.2019).

8. Справа № 495/8009/15-к від 02.12.2015 Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54109033> (дата звернення: 13.05.2019).

9. Справа № 495/8013/15-к від 02.12.2015 Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54109115> (дата звернення: 13.05.2019).

10. Башмаков И. С. Особенности первоначального этапа расследования коррупционных преступлений, совершаемых представителями органов местной власти. Москва : Изд-во «Юрлитинформ», 2007. 152 с.

Анотація

Андрейко Ю. О. Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування одержання неправомірної вигоди в кримінальних провадженнях про підкуп виборців. – Стаття.

Високий ступінь латентності різних форм пропозиції, обіцянки, надання або одержання неправомірної вигоди дає змогу активно їм поширюватися у всіх соціальних сферах та значно ускладнює розкриття (виявлення) та розслідування відповідних кримінальних правопорушень.

У статті здійснено криміналістичний аналіз окремих елементів складу злочину, передбаченого статтею 160 КК України, зокрема щодо пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди учасниками виборчого процесу. При цьому досліджено основні складники одержання виборцем неправомірної вигоди – засіб скоєння злочину і способи вчинення підкупу виборців. Встановлення цих обставин забезпечить правильне висунення версій та планування проведення слідчих (розшукових) дій, а також є запорукою швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних проваджень щодо пропозиції, обіцянки, надання або одержання неправомірної вигоди. Водночас змістом статті за наслідками аналізу судової практики окремо розглянуто особливості, проблеми і недоліки, пов'язані з досудовим розслідуванням указаної категорії кримінальних правопорушень, а також відображено порядок взаємодії між слідчим, прокурором та уповноваженим оперативним підрозділом із залученням підрозділів оперативно-технічних засобів та оперативної служби.

Вперше доведено, що безпосередніми способами одержання неправомірної вигоди виборцем є зустрічні та погоджені дії суб'єктів злочину: ініціатора злочину, який пропонує, обіцяє або надає виборцю неправомірну вигоду та виборця, який приймає пропозицію, обіцянку або одержує неправомірну вигоду.

Стосовно викритих (виявлених) фактів підкупу виборців з'ясовано, що під час розслідування фактів одержання виборцем неправомірної вигоди основними слідчими (розшуковими) діями та заходами забезпечення кримінального провадження є огляд місця події, затримання, огляд документів, тимчасовий доступ до речей і документів, обшук, допит заявників, свідків та підозрюваних, проведення судових експертиз, негласні слідчі (розшукові) дії (аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж). При цьому змістом статті відображено

вагомі особливості й основні складники проведення окремих відповідних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій у кримінальних провадженнях щодо підкупу виборця, що є найбільш ефективними у процесі доказування.

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, неправомірна вигода, виборчий процес, підкуп виборця.

Summary

Andreiko Yu. O. Investigatory (search) actions in the course of investigating the receipt of unlawful benefit in criminal proceedings against bribery of voters. – Article.

The high degree of latency of various forms of offer, promise, provision or receipt of unlawful benefits enables them to actively spread in all social spheres and greatly complicates the disclosure (detection) and investigation of relevant criminal offenses.

In his article the criminalistics analysis of separate elements of the crime, defined by Article 160 of the Criminal Code of Ukraine, in particular regarding the offer, promise or receipt of unlawful benefit by the participants of the election process has been carried out.

Also the main components of the receipt of unlawful benefit by a voter were investigated – a means of committing a crime and methods of bribing voters.

Establishing these circumstances will ensure the correct nomination of versions and the planning investigatory (search) actions in criminal proceedings on bribing voters, as well as will guarantee a prompt, complete and impartial investigation of criminal proceedings concerning the offering, promising, giving or receiving unlawful benefit.

At the same time, the content of the article resulting from the analysis of legal practice outlines the peculiarities, problems and gaps regarding the pre-trial investigation of this category of criminal offenses, as well as the procedure of interaction between the investigator, the prosecutor and the authorized operational unit with the involvement of units of operational and technical means and operational service.

It has been proved for the first time that the direct ways of obtaining unlawful benefits by the voter are the concerted actions of the subjects of the crime: the initiator of the crime, who offers, promises or gives the voter an unlawful benefit and the voter who accepts an offer, promise or receives the unlawful benefit.

Concerning the exposed (revealed) facts of bribing voters it was found out that in the course of investigating the receipt of unlawful benefit by the voter, the main investigatory (search) actions and measures to ensure criminal proceedings are inspection of the scene, detention, inspection of documents, temporary access to things and documents, search, interrogation of applicants, witnesses and suspects, conducting criminalistics examinations, covert investigatory (search) actions (audio, video surveillance of a person, removal of information from transport telecommunication networks). Also the content of the article reflects the peculiar features and main components of conducting separate relevant investigatory (search) actions and other procedural actions in criminal proceedings against voter bribery that are most effective in the process of proof.

Key words: investigatory (search) actions, covert investigatory (search) actions, unlawful benefit, electoral process, bribery of voters.